

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i Eslövs
kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Eslövs kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har behov av och rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna finns i bilaga 1.

Skolinspektionen bedömer om verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut

I vilken utsträckning som kommunens uppsökande verksamhet är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

Eslövs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att den uppsökande verksamheten **i flera delar** är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Kommunen behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- Stärk den uppsökande verksamheten genom att se över behoven av ytterligare samverkan med externa aktörer.
- Utveckla ett systematiskt arbetssätt för att få en bred bild över vilka grupper av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.
- Arbeta mer aktivt och återkommande med uppsökande insatser som riktar sig till hela målgruppen i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Uppföljning

Eslövs kommun ska senast **den 31 maj 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Skicka redogörelsen till **skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se**. Hänvisa till

Skolinspektionens diarienummer 2024:9209 för granskningen i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten. Skolinspektionen har även granskat om kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer för att stödja den uppsökande verksamhet som kommunen bedriver.

Samordningen inom den egna organisationen

Skolinspektionens granskning visar att kommunen har en välfungerande intern samordning inom organisationen i syfte att stödja den uppsökande verksamheten.

Av granskningen framgår att kommunen prioriterar den uppsökande verksamheten genom att avsätta resurser och organisera arbetet på ett ändamålsenligt sätt. Avdelningschefen uppger att en gemensam avdelningschef leder den avdelning där gymnasieskolan, vuxenutbildningen (komvux) och arbetsmarknadsenheten (AME) ingår. Handläggarna på AME uppger att de arbetar lika mycket med att stödja och vägleda individer i deras strävan att inleda studier som i deras strävan att etablera sig på arbetsmarknaden. De berättar att de följer kommunens åtagandeplan för uppsökande verksamhet.

Avdelningschefen uppger att kommunen inte har någon särskild budgetpost öronmärkt för uppsökande verksamhet, men att de tillför extra resurser vid behov. Avdelningschefen uppger också att vuxenutbildningen är väl dimensionerad i förhållande till söktrycket, medan AME är underdimensionerad och hanterar många klienter vilket kan begränsa den totala uppsökande förmågan.

Vidare framgår det av granskningen att kommunen för det uppsökande arbetet utgår från de lokala förutsättningarna som råder. Avdelningschefen uppger att kommunen skapar en brygga mellan två nämnder genom att låta samma chef leda AME och ekonomiskt bistånd. Av intervjuer med avdelningschefen och tjänstepersoner framgår att samarbetet mellan dessa två enheter möjliggör att

kommunen snabbt kan identifiera individer som har ett behov av utbildning på grundläggande nivå.

Av granskningen framgår att det finns en struktur inom organisationen för hur den interna samordningen för den uppsökande verksamheten ska bedrivas. I dokumentation från kommunen som Skolinspektionen tagit del av framkommer att ledningsgruppen inom avdelningen som ansvarar för den uppsökande verksamheten träffas varannan vecka för att diskutera strategiska och operativa frågor. I ledningsgruppen ingår representanter från vuxenutbildningen, AME och ekonomiskt bistånd. Avdelningschefen uppger att arbetsprocessen mellan socialsekreterare och arbetsmarknadssekreterare är samordnad, exempelvis genom att socialsekreterarna först bedömer individens behov och därefter överför ärenden till arbetsmarknadssekreterarna som genomför fördjupade utredningar.

Samverkan med andra aktörer

Granskningen visar att den samverkan kommunen har med externa aktörer och som har tydlig koppling till uppsökande verksamhet är begränsad till framförallt Arbetsförmedlingen.

Av granskningen framgår att kommunen initierar och upprätthåller samverkan med andra aktörer, men att det skiljer sig i vilken grad dessa samverkansformer handlar om att bedriva en aktiv uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå. Enligt avdelningschefen präglas kommunens samverkan med externa aktörer av ett helhetsperspektiv. Av intervjuer med såväl avdelningschefen som tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten framgår att den samverkan kommunen har gällande uppsökande verksamhet främst är med Arbetsförmedlingen. I denna samverkan deltar totalt tre kommuner, med representanter från varje kommuns arbetsmarknadsenhet respektive vuxenutbildning. Avdelningschefen uppger att Arbetsförmedlingen är drivande på den strategiska nivån, medan kommunen leder den mer operativa nivån. I intervju med tjänstepersoner framkommer att de inom samverkan med Arbetsförmedlingen exempelvis har identifierat några individer som kan behöva utbildning och att gruppen därefter hjälps åt att vägleda dessa. Respondenterna berättar att kommunen även samverkar med Arbetsförmedlingens kompletterande aktörer, men att grundläggande utbildning är en mycket liten del av denna samverkan. Det förekommer att kommunen även samverkar med företag, där fackliga organisationer ibland deltar via företagens inbjudningar. Därtill berättar avdelningschefen att vuxenutbildningen allmänt initierar egna samverkansytor genom att bjuda in externa aktörer till möten, arrangera en egen jobb- och utbildningsmessa och delta i andra mässor. Rektorn uppger att det finns ett avtal för samverkan med Arbetsförmedlingen, men enligt avdelningschefen innehåller inte detta avtal något formulerat syfte för just samverkan kring uppsökande verksamhet avseende grundläggande utbildning.

Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och rätt till utbildning på grundläggande nivå. Skolinspektionen har även granskat om kommunen systematiskt och aktivt söker upp kvinnor och män inom denna målgrupp.

Arbetet med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Skolinspektionens granskning visar att kommunen har ett begränsat fokus i sitt arbete med att identifiera vilka kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå. Kommunen identifierar vissa grupper men saknar systematik i arbetet, vilket innebär att de riskerar att inte få en bred bild och uppmärksamma andra tänkbara elever.

Av granskningen framgår att kommunen har en övergripande planering för den uppsökande verksamheten som är känd och följs av de medarbetare som arbetar med verksamheten. Avdelningschefen uppger att AME planerar sitt uppsökande arbete själva. Tjänstepersoner som arbetar operativt med uppsökande verksamhet uppger att vuxenutbildningen arbetar efter en upprättat rutin. Rutinen innebär bland annat att de ska kontakta sfi-elever samt elever som studerar på introduktionsprogrammet (IM) i samband med att de ska göra nationella prov. Det framgår även av rutinen att vuxenutbildningen ska hålla öppet hus två gånger per år. Enligt avdelningschefen använder kommunen därutöver ett årshjul för arbetet med att planera mässor och andra informationsinsatser.

Av granskningen framgår att kommunen gör återkommande insatser för att identifiera målgruppen, men att identifieringsarbetet saknar bredd. I skriftligt underlag från kommunen som Skolinspektionen tagit del av framkommer att kommunens arbetsmarknadsenhet gjort ett överslag och uppskattar att målgruppen vid tiden för granskningen omfattar cirka 160 kommuninvånare. Avdelningschefen uppger dock att kommunen främst fokuserar på individer som saknar egen försörjning eller söker ekonomiskt bistånd. Enligt avdelningschefen har kommunen endast vid ett tillfälle tidigare gjort en mer övergripande kartläggning i syfte att få en bild av målgruppens storlek och vilka som ingår. Intervjuade tjänstepersoner uppger att de bedömer att det sannolikt finns många individer som de inte känner till. En arbetsmarknadshandläggare berättar att alla som kommer till AME har ansökt om ekonomiskt bistånd och att många av dessa är nyanlända. En grupp som sannolikt utgör ett mörkertal är personer med skyddad identitet inom kommunens aktivitetsansvar. De intervjuade uppger att de har undersökt möjligheten att göra utskick även till dessa individer.

Av granskningen framgår att kommunen genomför vissa insatser för att ta reda på vilka personer som tillhör målgruppen. Enligt avdelningschefen samlar de som arbetar med uppsökande verksamhet dagligen in information om individers behov. Studie- och yrkesvägledaren uppger att de genomför kartläggningar av tänkbara elevers behov i samband med intag till utbildningar var femte vecka. Vidare berättar avdelningschefen att de har god kännedom om individer som inte har arbete och inte är självförsörjande och som kan vara i behov av utbildning.

Uppsökandet av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Granskningen visar att kommunen arbetar för att nå de kvinnor och män som de identifierat inom ramen för den uppsökande verksamheten, men att det skiljer sig hur pass aktiva insatserna är och hur stort fokus kommunen har på olika grupper.

Av granskningen framgår att kommunen arbetar på ett sätt som möjliggör att de når både kvinnor och män i sina uppsökandeinsatser. För att identifiera och nå individer som är i behov av och har rätt till utbildning genomför kommunen kartläggningar där handläggare alltid registrerar kön. För att särskilt nå kvinnor som kan befinna sig i ett mörkertal genomför kommunen anpassade insatser. Avdelningschefen uppger till exempel att en lärare har i uppdrag att vara närvarande på öppna förskolan och andra kommunala verksamheter, såsom inom vård- och omsorg för att informera kvinnor som tillhör målgruppen om utbildningsmöjligheter. Individer som inte är självförsörjande och som kan vara i behov av utbildning kartläggs av socialsekreterare som identifierar behov och därefter skickar vidare till arbetsmarknadssekreterare för fördjupad kartläggning. Vid behov hänvisas individen till vuxenutbildningen, där personalen genomför motiverande samtal och studieplanering. Enligt avdelningschefen är det dock ofta upp till individen själv att ta kontakt och redogöra för sina eventuella behov när kommunen inte har kännedom om dessa.

Det framgår vidare av granskningen att det skiljer sig hur aktiv och riktad kommunens verksamhet är för att nå tänkbara elever är. Enligt såväl avdelningschefen som studie- och yrkesvägledare genomför kommunen informationsinsatser via egna och externa mässor samt via sociala medier och tåg reklam. Rektorn uppger att studie- och yrkesvägledare kallar sfi-elever till kartläggningssamtal, medan arbetsmarknadsenheten skickar riktad information till ungdomar som närmar sig 20 år för att säkerställa att informationen når rätt personer. Avdelningschefen berättar att individer ofta på egen hand söker upp vuxenutbildningen och då gör kommunen en individuell studieplanering. Enligt avdelningschefen finns det två vägar in till vuxenutbildningen: den "tydliga" via arbetsmarknadsenheten där individer fångas upp och den "frivilliga" vägen där individen själv tar initiativ.

Arbetet för att informera och skapa motivation till studier

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen tar reda på målgruppens behov av och önskemål om studier för att utifrån denna kunskap kunna informera om olika möjligheter till utbildning. Skolinspektionen har även granskat kommunens arbete med att skapa motivation till studier bland tänkbara elever.

Kommunens kartläggning av målgruppens behov för att kunna motivera tänkbara elever

Granskningen visar att kommunen arbetar för att ta reda på tänkbara elevers behov och önskemål för att delta i studier och att de utifrån denna kunskap informerar om olika möjligheter till utbildning och försöker skapa motivation för studier.

Det framgår av granskningen att kommunen skaffar sig kunskap om önskemål och behov hos de personer inom målgruppen de identifierat. Enligt intervjuade tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten håller de individuella samtal med tänkbara elever där frågor om mål, finansiering, tidsperspektiv och tidigare studier ingår. En arbetsmarknadshandläggare uppger att AME ibland arbetar med workshops där tänkbara elever kartlägger sig själva och arbetsmarknaden, för att få en bild av var jobben finns och vilka vägar som är möjliga.

Av granskningen framgår vidare att kommunen tar hänsyn till de tänkbara elevernas önskemål och behov samt utifrån detta informerar och motiverar dem till att påbörja studier. AME använder exempelvis praktikplatser för att skapa motivation hos de mest svårmotiverade. Kommunen erbjuder regelbundet introduktion i studieteknik och digital kompetens. Kommunen erbjuder vid tiden för granskningen inga generella orienteringskurser eller regelbundet samarbete med förebilder från arbetsplatser.

Av granskningen framgår att kommunen utformar och tillgängliggör informationen på ett sätt som gör den begriplig för målgruppen. Avdelningschefen uppger till exempel att kommunen anpassar informationen genom att använda en enkel svenska och genom att ta fram visst material på arabiska. En studie- och yrkesvägledare uppger att hen vid behov ger information om möjligheter till studielån och barnomsorg och förklarar mer ingående för tänkbara elever i de fall det finns kulturella skillnader. Flera intervjuade elever uppger att informationen varit tydlig och enkel att förstå.

Av granskningen framgår att kommunen beaktar hur kön kan påverka arbetet med att motivera tänkbara elever till studier. I såväl inkommen dokumentation

som i intervju med avdelningschefen framkommer att kommunen är medveten om att män generellt visar mindre intresse för studier och har enklare att etablera sig på arbetsmarknaden medan vissa grupper av kvinnor har större behov av utbildning, inte minst för att stärka sina kunskaper i svenska språket. Vidare uppger avdelningschefen att kommunen arbetar för att underlätta för elever att kombinera studier med barnomsorgen. Detta arbete riktas särskilt mot kvinnor som enligt avdelningschefen statistiskt sett har större behov av grundläggande utbildning och kan behöva stöd för att motverka språkliga och praktiska hinder.

Personliga möten med tänkbara elever

Granskningen visar att kommunens arbete för att informera och motivera de kvinnor och män som är i behov av utbildning på grundläggande nivå i hög grad präglas av personliga möten.

Av granskningen framgår att kommunen arbetar med personliga möten i sina kontakter med tänkbara elever. Enligt såväl avdelningschefen som tjänstepersoner som arbetar med uppsökande verksamhet gäller detta både i de möten där socialsekreterare och arbetsmarknadssekreterare träffar tänkbara elever. Studie- och yrkesvägledarna har även mer informella kontakter med personer inom målgruppen som besöker öppna förskolan. Såväl rektorn som studie- och yrkesvägledare uppger att möjligheten till personliga möten har förbättrats genom att tillgängligheten till studie- och yrkesvägledarna har ökat. Studie- och yrkesvägledarna bjuder dessutom in individer till enskilda möten. Avdelningschefen uppger att kommunen sällan genomför gruppmöten, utan i stället arbetar med individanpassade möten.

Information om ekonomiskt stöd och andra praktiska villkor vid studier

Granskningen visar att kommunen informerar tänkbara elever om ekonomiskt stöd vid studier och om andra praktiska villkor som är viktiga för att motivera deltagande i utbildning.

Av granskningen framgår att kommunen ger tänkbara elever information om ekonomiskt studiestöd och att utbildningen är kostnadsfri. Såväl avdelningschefen som tjänstepersoner uppger att kommunen särskilt informerar om detta vid det första mötet mellan tänkbara elever och vuxenutbildningens studie- och yrkesvägledare. Samtliga intervjuade elever uppger att de fått sådan information. Det framgår också att kommunen informerar särskilt om praktiska villkor som är avgörande för att tänkbara elever ska kunna fatta beslut om studier. Studie- och yrkesvägledaren berättar att hen vid det första mötet med tänkbara elever informerar om barnomsorg, den lagstadgade rätten till tjänstledighet samt möjligheten att studera i olika takt eller på distans. Enligt

avdelningschefen finns det hög flexibilitet i kommunens schemaläggning och studietakt för elever som studerar på grundläggande nivå.

Identifierade utvecklingsområden

Den externa samverkan kommunen har gällande uppsökande verksamhet är begränsad

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att kommunen behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- Stärk den uppsökande verksamheten genom att se över behoven av ytterligare samverkan med externa aktörer.

Skollagen anger att det är hemkommunen som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.¹ Hemkommunen har enligt skollagen vidare en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. För att klara av detta behöver kommunen ha en övergripande planering som de följer avseende hur de tar reda på vilka kommunmedborgare som har ett behov av utbildning.²

Granskningen visar att den samverkan kommunen bedriver med andra aktörer och som har koppling till uppsökande verksamhet, främst rör de kommuninvånare som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Denna samverkan sker genom det avtal och samarbete som kommunen har med Arbetsförmedlingen. Kommunernas ansvar för den uppsökande verksamheten innebär dock att aktivt verka för att nå fler grupper än de som är utan arbete. Kommunen samverkar visserligen också med andra organisationer, men dessa samverkansformer har begränsad koppling till uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå. Den begränsade samverkan med andra aktörer som kommunen har innebär en risk att de förbiser andra grupper bland kommuninvånarna som har rätt till och är i behov av utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen rekommenderar därför att kommunen ser över behoven av samverkan med ytterligare externa aktörer. Det kan exempelvis handla om samverkan med aktörer inom civilsamhället eller fackliga organisationer i syfte att stödja den uppsökande verksamheten gällande kommuninvånare som är i behov av och har rätt till komvux på grundläggande nivå. Det handlar om att i

¹ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen

² Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 2013:180) Arbeta med studie- och yrkesvägledning, s. 16.

samråd med samverkande parter fastställa, dokumentera och förankra ett gemensamt och ändamålsenligt syfte för samverkan genom handlingsplaner, avtal eller uppdragsbeskrivningar. Ett sådant syfte kan exempelvis tydliggöra samverkans relevans för uppdraget, vilka mål som ska uppnås samt hur samarbetsformerna ska bidra till att identifiera och nå personer inom målgruppen.

Arbetet med att ta reda på vilka personer som är i behov av utbildning på grundläggande nivå saknar systematik i vissa delar

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att kommunen även behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- Utveckla ett systematiskt arbetssätt för att få en bred bild över vilka grupper av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Skollagen anger att hemkommunen ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.³

Hemkommunen har enligt skollagen vidare en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Varje hemkommun ska aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.⁴ För att klara av detta behöver kommunen ha en övergripande planering som de följer avseende hur de tar reda på vilka kommunmedborgare som har ett behov av utbildning.⁵ Planeringen bör vara formulerad utifrån de lokala förutsättningarna som råder i den aktuella kommunen.⁶

Av granskningen framgår att kommunen inte arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå. Kommunen skaffar sig viss kännedom om tänkbara elever men genomför inga återkommande, breda informationsinhämtningar. Därmed saknas ett bredare underlag för att få systematik och en samlad bild av målgruppen.

Skolinspektionen rekommenderar därför att kommunen utvecklar ett systematiskt arbetssätt för att återkommande ta reda på vilka kvinnor och män i

³ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen

⁴ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

⁵ Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 2013:180) Arbeta med studie- och yrkesvägledning, s. 16.

⁶ Prop. 2000/01:72, s. 41.

kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå. Ett sådant arbetssätt är en förutsättning för att det uppsökande arbetet ska kunna bygga på ett mer aktuellt och omfattande underlag. Det bidrar också till att arbetet fungerar effektivt och når så många som möjligt inom målgruppen. Arbetet kan till exempel bestå i att planera och genomföra olika former av kartläggningar, där kommunen regelbundet samlar in information om målgruppens storlek och sammansättning. För att stärka kvaliteten kan kommunen även utveckla ändamålsenliga sätt att dokumentera resultatet av sin informationsinhämtning.

Det skiljer sig vilket fokus kommunen har på olika grupper i det uppsökande arbetet och hur pass riktade insatserna är

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att kommunen även behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- Arbeta mer aktivt och återkommande med uppsökande insatser som riktar sig till hela målgruppen i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Hemkommunen har enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Detta innebär att varje kommun aktivt ska verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.⁷

Av granskningen framgår att kommunen utifrån den bild de har av målgruppen genomför vissa insatser för att nå tänkbara elever i kommunen. Det skiljer sig dock hur pass aktiva kommunens insatser är och hur stort fokus kommunen har på olika grupper. Kommunens metoder handlar främst om generella informationsinsatser. Arbetet riktar sig framförallt gentemot sfi-elever, IM-elever och personer utan egen försörjning. Detta innebär att kommunen riskerar att förbise andra grupper med behov av utbildning på grundläggande nivå som exempelvis egenförsörjande personer utan grundläggande utbildning, sjukskrivna och nyanlända som av kulturella skäl står långt från arbetsmarknaden.

Skolinspektionen rekommenderar därför att kommunen har ett bredare fokus och genomför mer aktiva och återkommande insatser som riktar sig till hela målgruppen i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå. Detta i syfte att så långt som möjligt nå ut till alla inom målgruppen. Det kan handla om att utveckla träffsäkra metoder för att söka upp tänkbara elever, till exempel genom riktade informationsinsatser på både individ- eller gruppnivå, i samverkan med andra myndigheter och aktörer, via sociala

⁷ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

medier eller traditionell media. Informationen bör vara anpassad efter målgruppen och utformas så den är tillgänglig och relevant för olika behov.

På Skolinspektionens vägnar

X Marcus Rönnegard

Beslutsfattare
Signerat av: Marcus Rönnegard

X Robert Östberg

Föredragande
Signerat av: Robert Östberg

I handläggningen av ärendet har även utredaren Britta Seeger medverkat.

Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning

I vilken utsträckning är kommunernas uppsökande verksamhet aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå?

Kvalitetskriterier:

- Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer
- Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet
- Arbete för att informera och skapa motivation till studier

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Eslövs kommun den 21 oktober 2025. Besöket genomfördes av utredarna Robert Kihlberg och Britta Seeger.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Tre enskilda intervjuer med tre elever som studerar på grundläggande nivå
- En intervju med fem tjänstepersoner som arbetar operativt med den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- En intervju med ansvarig chef för den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- Dokument som Skolinspektionen begärt in från kommunen.
- Information från kommunens webbsida

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2026.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁸

Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.⁹ Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.¹⁰

Det är hemkommunen¹¹ som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.¹² Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.¹³ Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.¹⁴ Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.¹⁵

Hemkommunen har enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Varje hemkommun ska aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem

⁸ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁹ 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

¹⁰ 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

¹¹ Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

¹² 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

¹³ 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

¹⁴ Prop. 1990/91:85, s. 120.

¹⁵ 20 kap. 11b § skollagen.

att delta i sådan utbildning. Begreppet "aktivt" finns i bestämmelsen om kommuners uppsökande verksamhet för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del av sådan utbildning.¹⁶ Att aktivt verka kan enligt förarbetena till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen.

Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.¹⁷

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.¹⁸

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och

¹⁶ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

¹⁷ Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

¹⁸ Prop. 2000/01:72, s. 41.

fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.¹⁹

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.²⁰ Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.²¹

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.²²

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.²³ Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.²⁴ Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och tas till vara i varje vägledningssituation. Ett

¹⁹ Prop. 2000/01:72, s. 42.

²⁰ Prop. 2000/01:72, s. 45.

²¹ Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

²² Prop. 2000/01:72, s. 47.

²³ Prop. 1990/91:85, s. 152.

²⁴ Prop. 2000/01:72, s. 42–43

instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.²⁵

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.²⁶

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.²⁷

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt

²⁵ Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering få ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

²⁶ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

²⁷ Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.²⁸

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.²⁹

Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.³⁰ Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.³¹

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.³² Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.³³

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

²⁸ Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

²⁹ Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

³⁰ 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

³¹ Prop. 2016/17:171, s. 399.

³² 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

³³ Prop. 2016/17:171, s. 400.